

A FÖLD A II. VILÁGHÁBORÚ UTÁN

1. Az ENSZ megalakulása

ENSZ (United Nations Organization, UNO)

= **Egyesült Nemzetek Szervezete**

Idő: 1945

Hely: San Francisco

A megalakulás célja: fenntartani a világ békéjét és biztonságát erőszakmentes módszerekkel ⇒ **elkerülni egy újabb világháborút**

Az ENSZ legfőbb szervei:

Közgyűlés

- Évente összeül
- **Megtárgyalja** a felmerült kérdéseket

Titkárság

- **Végrehajtja** a döntéseket
- Élén a **főtitkár** áll

Biztonsági Tanács (BT)

- **A béke megsértése,** veszélyeztetése esetén ül össze

2. A békekötések

- A békék gyakorlatilag **visszaállították az első világháború utáni határokat** (Magyarországot a párizsi béke 1947-ben)
- Két jelentős változás:
 - a) **A Szovjetunió megnövelte területét:**
 - ⇒ megtarthatta a **Lengyelországtól elvett területeket**
 - ⇒ bekebelezte a **balti államokat** is (Észtország, Lettország, Litvánia)
 - b) Két Németország jött létre:
 - A potsdami konferencia értelmében kezdetben felosztották 4 részre
 - ⇒ az angol, amerikai és francia övezetből megalakult az **NSZK: Német Szövetségi Köztársaság** (Nyugat-Németország)
 - ⇒ a szovjet övezetből megalakult az **NDK: Német Demokratikus Köztársaság** (Kelet-Németország)

3. A világhatalmi átrendeződés

A II. világháború után átrendeződtek a világhatalmi viszonyok:

- **Elvesztette világhatalmi rangját Németország, Olaszország és Japán.**
- A győztesek közül **Anglia és Franciaország is belerokkant a háborúba,** szintén kiestek a nagyhatalmak közül.
- **Két ország viszont superhatalommá vált:** megerősödve került ki a háborúból az **USA** és a **Szovjetunió** ⇒ ők hamarosan vetélkedni kezdtek egymással a világ irányításáért ⇒ **megkezdődött a hidegháború.**

A HIDEGHÁBORÚ

1. A hidegháború fogalma

- a) **hidegháború** = a két szuperhatalom (USA és Szovjetunió) közötti küzdelem
- b) hideg = **nem igazi fegyverekkel** vívják, hanem **propagandával** (öndicsérő reklám, illetve a másik fél lejáratása) és **fenyegetésekkel** (pl. atombomba)
- c) **veszélye**: nagyon könnyen átcsaphatott volna háborúba ⇒ kockáztatta a **harmadik világháború** kitörését
- d) időszaka: **1947 – 1991** között zajlott
- e) **elnevezése**: egy újságíró találta ki (Walter Lippman, USA, 1947), cikkében azt írta, hogy a világ két dinoszaurusz küzdelmére hasonlít

2. A hidegháború jellemzői

- a) **globális**: az **egész világra kiterjed** (a két hatalom szövetségeseire is)
- b) **kétpólusú**: **két elkülönülő tábor vívja**: USA és szövetségesei ⇒ ⇐ Szovjetunió és szövetségesei
- c) **ideológiai harc**: két ellentétes **világnézet küzdelme**: az USA a **polgári demokráciát**, a Szovjetunió a **kommunista diktatúrát** képviseli
- d) **gazdasági küzdelem is**:
 - ⇒ a **tőkés gazdaság** (kapitalizmus) küzd a **szocialista gazdasággal** (szocializmus).
 - ⇒ Mindez **gazdasági szervezetek** létrehozásában is megvalósult: **Nyugat-Európa** létrehozta az **Európai Gazdasági Közösséget** (EGK, ebből lett az EU), a **Szovjetunió** a **Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsát** (KGST)
- e) **katonai küzdelem is**:
 - ⇒ **fegyverkezési verseny** folyik a két nagyhatalom között (atomfegyverek, rakéták, kémhúholdak, űrfegyverek)
 - ⇒ **két katonai tömb** alakult ki: az **USA táborát** a **NATO** (Észak-Atlanti Szövetség), a **Szovjetunió táborát** a **Varsói Szerződés** fogta össze

A NATO és a Varsói Szerződés is világméretű tömörülés volt

f) a két oldal szembenállását a **határok lezárása** is kifejezi ⇒ **vasfüggöny** = az országhatárok lezárása **szögesdróttal** és más műszaki akadályokkal

A vasfüggöny a valóságban és a térképen

3. A hidegháború forró pontjai:

Forró pontok: azok az események, amelyek könnyen kirobbanthatták volna a harmadik világháborút.

- a) **koreai háború** (1951-53): a két hatalom beavatkozott Korea polgárháborújába, végül **Korea kettészakadt Észak-Koreára** (szocialista) és **Dél-Koreára** (tőkés ország)
- b) **magyar forradalom és szabadságharc** (1956)
- c) **kubai rakétaválság** (1962): a **szovjetek rakétákat telepítettek be Kubába** ⇒ közel van az USA-hoz ⇒ könnyen **megtámadható az USA**. Kis híján ki-tört a világháború, végül azonban **békésen rendezték a kérdést**, az USA nyomására a **szovjetek kivonták rakétaikat Kubából**

*Fidel Castro,
Kuba kommunista
diktátora*

*Nyikita Hruscsov,
szovjet diktátor*

*J. F. Kennedy,
az USA elnöke*

d) vietnami háború (1964-75)

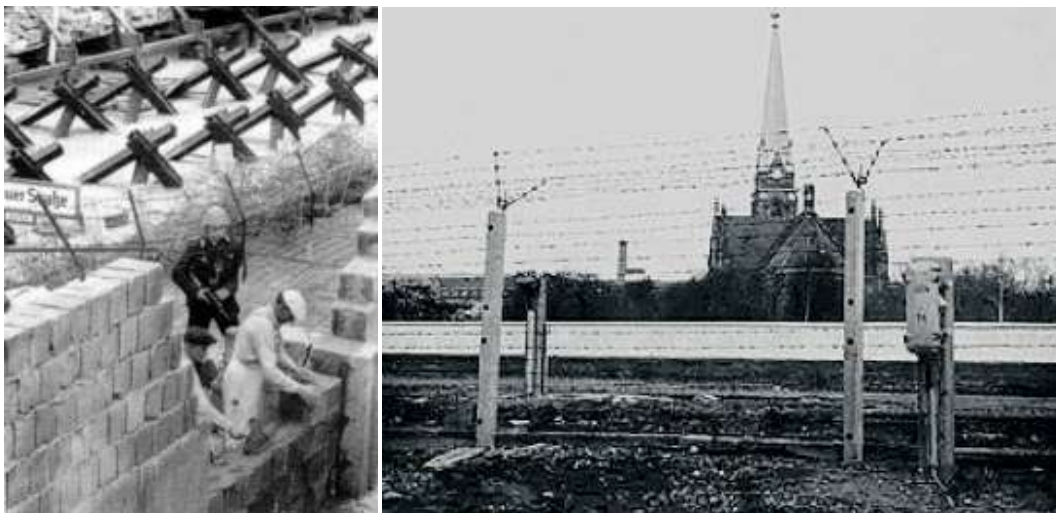
A nagyhatalmak beavatkoztak a vietnami polgárháborúba (Koreához hasonlóan), a harc azonban most az **USA vereségével végződött**: az USA kivonult Vietnamból, az ország a **kommunista diktatúrák** számát gyarapította. Az USA számára a **vietnami háború az értelmetlen öldöklés jelképe** lett.

A Jó reggelt, Vietnam! filmben, a Hair musicalben ítélte el a vietnami háborút

4. A hidegháború jelképe: a berlini fal

- 1961 augusztusában húzták fel a berlini falat, amely az **NDK-t az NSZK-tól**, a nyugati világot a szovjet tábortól választotta el, és **kettéosztotta Berlint**.
- Tizenkét kilométer hosszúságban **betonelemekből** rakták össze, 137 kilométer hosszúságban **szögesdrót** alkotta
- Az indok a kelet-berlini lakosság tömeges áttelepülése Nyugat-Berlinbe, illetve onnan az NSZK-ba. (**átszöktek a diktatúrából a demokráciába**)
- Számos menekülő keletnémetet lőttek agyon a fal közelében. A fal sokak szemében az **emberi jogok megtiprásának szimbólumává** vált.

5. A hidegháború vége

A hidegháború a XX. század végére véget ért, amely két fő okkal magyarázható meg:

- a) az 1960-as évek végén a két nagyhatalom között **enyhülési folyamat kezdődött meg**: mindkét fél rádöbrent arra, hogy egy atomháborúban kölcsönösen elpusztíthatják egymást ⇒ érdekes módon **az atombomba megléte biztosította a béke fenntartását, mert egyik fél sem merete az atomfegyvert bevetni** ⇒ leszerelési tárgyalások kezdődtek meg, melyek lényege, hogy:
- ⇒ nem végeznek kísérleti atomrobbantásokat (**atomcsend-egyezmény**)
 - ⇒ nem adják ki az atombomba gyártási titkát más országoknak (**atomsorompó-egyezmény**)
 - ⇒ **leszerelik a legveszélyesebb fegyvereket** (SALT-szerződések)
- b) **Az 1980-as évek végére a Szovjetunió gazdasága összeomlik:**
- **nem bírják anyagilag a fegyverkezési versenyt, amit Ronald Reagan, az USA akkori elnöke kényszerít rájuk**
 - kiderül, hogy a **kommunista diktatúra nem működőképes**, mert csődbe viszi az országot
 - **Mihail Gorbacsov**, a kommunista párt főtitkára **elhatározza a Szovjetunió demokratikus átalakítását**:
 - ⇒ **megszünteti a diktatúrát**
 - ⇒ a gazdaság fejlesztéséhez **leépíti a hadsereget** ⇒ a **szovjet csapatok kivonulnak Kelet-Európából**, a vasfüggöny leomlik, Kelet-Európa felszabadul
 - ⇒ **1991-ben hivatalosan is kimondják a Szovjetunió megszűnését**, helyette **megalakul a Független Államok Közössége (FÁK)** ⇒ ezt a dátumot tekintjük a **hidegháború végének**, amely így az **USA győzelmével** ért véget.

Ronald Reagan

Mihail Gorbacsov

A HARMADIK VILÁG

1. A harmadik világ:

- **Harmadik világ** = azok az országok, akik **kimaradnak a hidegháborúból**: sem az USA, sem a Szovjetunió mellé nem kötelezik el magukat.
- **Más elnevezésük:**
 - ⇒ **el nem kötelezett országok**
 - ⇒ **fejlődő országok** (mivel igyekeznek behozni lemaradásukat)
- Ide tartozó országok pl.: **Fekete-Afrika** országai, **Latin-Amerika**, az **arab világ**, **Ázsia délkeleti része** (India, Kína, Indonézia)
- időnként megtörtént, hogy **egy-egy tagjuk csatlakozott valamelyik táborhoz** (pl. Kuba és Vietnam a szovjetek, Nicaragua az USA rendszeréhez)

2. Fekete-Afrika országai

- nagy részük a **II. világháború előtt gyarmat volt**
- az 1960-as években **kivívták szabadságukat**, ma már függetlenek
- **gazdaságilag elmaradottak**, kereskedelmük a fejlett országoktól függ
- pl. **Nigéria, Kongó, Kamerun, Kenya**

Afrikai gerillák (népfelkelők)

Lumumba, Kongó miniszterelnöke

3. Latin-Amerika

- nevét a **hivatalos nyelveiről** kapta: a **spanyol** és a **portugál** is az **újlatin nyelvcsalád** tagja
- ide tartozik: **Mexikó, Közép- és Dél-Amerika** országai
- a legtöbb országban **katonai diktatúra** van, gyakori a hatalomváltás
- ők a Föld legeladósodottabb országai
- gúnynevük: „**banánköztársaságok**”

4. Az arab világ és Izrael

- a legtöbb arab ország **kőolajban gazdag** ⇒ nem küzdenek akkora szegénységgel, mint Afrika és Latin-Amerika
- 1948-ban a **palesztin néptől elvett területen** létrejött a **zsidók állama, Izrael** ⇒ az arabok a palesztinok mellé állva többször megpróbálták legyőzni, de eddig nem sikerült ⇒ az ellentét máig tart, **oka lehet egy esetleges III. világháborúnak is.**

5. Délkelet-Ázsia országai

a) India

- az 1930-as években **Gandhi** mozgalma meggyengítette az angol uralmat
- 1947-ben **függetlenné vált Nagy-Britanniától**
- vallási ellentétek miatt hamarosan **három részre esett szét: India** (hindu), **Pakisztán** és **Banglades** (mohamedán)

b) Kína

- a II. világháború után **polgárháború tört ki a demokrácia** (Csang Kaj-sek) és a **kommunista diktatúra** (Mao Ce-tung) képviselői **között**, amely a **kommunisták győzelmével** végződött
- **Csang Kaj-sek Tajvan szigetén** létrehozta a „kapitalista Kínát”
- **Mao Ce-tung kivált a szovjet táborból** ⇒ Kína a harmadik világ országa lett, és **nagyhatalommá fejlődött** (rendelkezik atomfegyverrel is!)

M. K. Gandhi

Csang Kaj-sek

Mao Ce-tung

EURÓPA ÚJ ARCA AZ 1990-ES ÉVEKBEN

Az 1990-es évektől Európa térképén jelentős változások következtek be. A **változások oka a kommunista diktatúrák bukásával** magyarázható.

1. 1989: a **tömeg ledönti a berlini falat** ⇒ a **német egység** kezdete. Hosszas tárgyalások után az **NSZK és az NDK egyesülésével** megszületik az egységes Németország.
2. 1991: **Megszűnik a Szovjetunió**; a 15 tagállamból **kilépnek a balti országok** (Észtország, Lettország, Litvánia), a maradék 12 országból **megalakul a Független Államok Közössége (FÁK)**
3. 1993: Megszűnik Csehszlovákia: **Csehország és Szlovákia szétválik**
4. 1991-2006: **Jugoszlávia fokozatos szétesése**, napjainkig **6 utódállam** jött létre:
 - a) **Szlovénia** békésen kivált
 - b) **Horvátország** a szerbekkel vívott háborúban harcolta ki önállóságát
 - c) **Macedónia**: kinyilvánította függetlenségét, amíg a horvátok és a szerbek egymással harcoltak.
 - d) **Bosznia-Hercegovina**: véres harcok után alakult meg, talán ők szenvedték meg legjobban a háborút Szerbia mellett
 - e) **Szerbia** (2004-ig Jugoszlávia, 2004-2006 között Szerbia és Montenegró): fokozatosan elvesztette az I. világháború után megszerzett területeit, a délszláv háborút ők úgy élték meg, mint Magyarország a trianoni békét.
 - f) **Montenegró**: 2006-ban népszavazással mondta ki elszakadását Szerbiától
5. Kérdés **két további szerbiai tartomány** sorsa:
 - a) **Koszovó**: albán többségű területként el kíván szakadni Szerbiától, de minimum autonómiára törekednek
 - b) **Vajdaság**: a magyarlakta területeken számos atrocitás éri a magyarokat ⇒ a probléma a mai napig nem megoldott, nekik is a széles körű autonómia lehet a megoldás.